

Dokument s plenarne sjednice

A9-0441/2023

14.12.2023

IZVJEŠĆE

o razvojnoj suradnji EU-a za potporu pristupu energiji u zemljama u razvoju
(2023/2073(INI))

Odbor za razvoj

Izvjestiteljica: Caroline Roose

SADRŽAJ

	Stranica
PRIJEDLOG REZOLUCIJE EUROPSKOG PARLAMENTA	3
OBRAZLOŽENJE	21
PRILOG: SUBJEKTI ILI OSOBE OD KOJIH JE IZVJESTITELJICA PRIMILA INFORMACIJE	23
INFORMACIJE O USVAJANJU U NADLEŽNOM ODBORU	24
POIMENIČNO KONAČNO GLASOVANJE U NADLEŽNOM ODBORU	25

PRIJEDLOG REZOLUCIJE EUROPSKOG PARLAMENTA

o razvojnoj suradnji EU-a za potporu pristupu energiji u zemljama u razvoju (2023/2073(INI))

Europski parlament,

- uzimajući u obzir UN-ov Program održivog razvoja do 2030. i ciljeve održivog razvoja, posebno cilj br. 1 o iskorjenjivanju siromaštva, cilj br. 7 o osiguravanju pristupa cjenovno pristupačnoj, pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji za sve, cilj br. 9 o industriji i infrastrukturi, cilj br. 13. o djelovanju u području klime te cilj br. 5 o postizanju rodne ravnopravnosti i osnaživanju svih žena i djevojčica,
- uzimajući u obzir članak 208. Ugovora o funkcioniranju Europske unije u kojemu se navodi da je smanjenje i, dugoročno, iskorjenjivanje siromaštva glavni cilj politike razvojne suradnje Unije te da „Unija uzima u obzir ciljeve razvojne suradnje u politikama koje provodi, a koje bi mogle utjecati na zemlje u razvoju”,
- uzimajući u obzir članak 3. stavak 5. i članak 21. Ugovora o Europskoj uniji, u kojima se navodi predanost Unije pristupu razvojnoj suradnji koji se temelji na vrijednostima kako bi se osigurala dosljednost njezina vanjskog djelovanja, uz poštovanje načela Povelje UN-a i poticanje održivoga gospodarskog, socijalnog i ekološkog razvoja zemalja u razvoju,
- uzimajući u obzir zajedničku izjavu Vijeća i predstavnika vlada država članica koji su se sastali u Vijeću, Europskog parlamenta i Komisije od 30. lipnja 2017. naslovljenu „Novi europski konsenzus o razvoju – naš svijet, naše dostojanstvo, naša budućnost”¹,
- uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2021/947 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. lipnja 2021. o uspostavi Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa, izmjeni i stavljanju izvan snage Odluke br. 466/2014/EU te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) 2017/1601 i Uredbe Vijeća (EZ, Euratom) br. 480/2009²,
- uzimajući u obzir zaključke Vijeća od 4. listopada 2022. o financiranju borbe protiv klimatskih promjena s obzirom na 27. konferenciju stranaka Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime (COP27) u Sharm El-Sheikhu od 6. do 8. studenoga 2022., 25. siječnja 2021. o klimatskoj i energetskej diplomaciji – ostvarivanje vanjske dimenzije europskog zelenog plana te od 28. studenoga 2016. o energiji i razvoju,
- uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 11. prosinca 2019. naslovljenu „Europski zeleni plan” (COM(2019)0640),
- uzimajući u obzir Komisijin Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća od 16. ožujka 2023. o uspostavi okvira za sigurnu i održivu opskrbu kritičnim sirovinama i

¹ [SL C 210, 30.6.2017., str. 1.](#)

² [SL L 209, 14.6.2021., str. 1.](#)

o izmjeni uredbi (EU) br. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 i (EU) 2019/1020 (COM(2023)0160),

- uzimajući u obzir Delegiranu uredbu Komisije (EU) 2013/1184 od 10. veljače 2023. o dopuni Direktive (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća utvrđivanjem metodologije Unije za detaljna pravila za proizvodnju obnovljivih tekućih i plinovitih goriva nebiološkog podrijetla namijenjenih uporabi u prometu³,
- uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 16. ožujka 2023. o europskoj banci za vodik (COM(2023)0156),
- uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 8. srpnja 2020. naslovljenu „Strategija za vodik za klimatski neutralnu Europu” (COM(2020)0301),
- uzimajući u obzir zajedničku komunikaciju Komisije i Visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku od 18. svibnja 2022. naslovljenu „Vanjsko djelovanje EU-a u području energetike u svijetu koji se mijenja” (JOIN(2022)0023),
- uzimajući u obzir zajedničku komunikaciju Komisije i Visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku od 1. prosinca 2021. naslovljenu „Global Gateway” (JOIN(2021)0030),
- uzimajući u obzir zajedničku komunikaciju Komisije i Visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku od 9. ožujka 2020. naslovljenu „Put prema sveobuhvatnoj strategiji s Afrikom” (JOIN(2020)0004),
- uzimajući u obzir izvješće posebnog izvjestitelja Vijeća UN-a za ljudska prava od 5. siječnja 2023. o obvezama u području ljudskih prava povezanim s uživanjem sigurnog, čistog, zdravog i održivog okoliša naslovljeno „Žene, djevojčice i pravo na čist, zdrav i održiv okoliš”,
- uzimajući u obzir novi Sporazum o partnerstvu između Europske unije i članica Organizacije afričkih, karipskih i pacifičkih država (OAKPD) (Sporazum iz Samoe), koji će stupiti na snagu nakon što Europski parlament da svoju suglasnost te ga sve stranke ratificiraju,
- uzimajući u obzir Okvirnu konvenciju Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC) iz 1992. i njezin Protokol iz Kyota, 21. konferenciju stranaka (COP21) UNFCCC-a održanu u Parizu u prosincu 2015. te donošenje Pariškog sporazuma, prvog univerzalnog i pravno obvezujućeg globalnog klimatskog sporazuma, kao i 5. izvješće o procjeni Međuvladinog panela o klimatskim promjenama,
- uzimajući u obzir posebno izvješće Međuvladinog panela o klimatskim promjenama od 24. rujna 2019. na temu oceana i kriosfere u kontekstu klimatskih promjena,
- uzimajući u obzir Deklaraciju Ujedinjenih naroda o pravima autohtonih naroda koju je Opća skupština UN-a donijela 13. rujna 2007.,

³ [SL L 157, 20.6. 2023., str. 11.](#)

- uzimajući u obzir izvješće Programa UN-a za okoliš o odstupanjima u vrijednostima emisija od 26. studenoga 2019. i drugo sažeto izvješće tog programa o proizvodnji fosilnih goriva (izvješće o odstupanjima u proizvodnji za 2021.)⁴,
- uzimajući u obzir vodeća načela UN-a o poslovanju i ljudskim pravima, koja je Vijeće UN-a za ljudska prava odobrilo 16. lipnja 2011.,
- uzimajući u obzir Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća i Smjernice OECD-a o postupanju s dužnom pažnjom za odgovorno poslovno ponašanje,
- uzimajući u obzir političko izvješće Odjela UN-a za ekonomske i socijalne poslove iz 2018. naslovljeno „Policy Brief #12: Global Progress of SDG7 – Energy and Gender” (Političko izvješće br. 12: Globalni napredak u ostvarenju cilja održivog razvoja br. 7 – Energija i rodna pitanja),
- uzimajući u obzir izvješće Međunarodne agencije za obnovljivu energiju iz 2022. naslovljeno „World Energy Transitions Outlook 2022: 1.5 °C Pathway” (Perspektiva energetske tranzicije u svijetu za 2022.: Put prema 1.5 °C)⁵,
- uzimajući u obzir zajedničko izvješće Svjetske banke, Međunarodne agencije za energiju, Međunarodne agencije za obnovljivu energiju, UN-a i Svjetske zdravstvene organizacije za 2023. naslovljeno „Tracking SDG 7: The Energy Progress Report 2023.” (Praćenje cilja održivog napretka br. 7: izvješće o napretku za 2023.)⁶,
- uzimajući u obzir Akcijski plan Afričke unije za zeleni oporavak za razdoblje 2021. – 2027., koji pruža sveobuhvatnu strategiju osmišljenu za promicanje zelenih inicijativa, smanjenje emisija stakleničkih plinova, zaštitu okoliša i jačanje otpornosti na klimatske promjene⁷,
- uzimajući u obzir Deklaraciju afričkih čelnika iz Nairobija o klimatskim promjenama i poziv na djelovanje od 6. rujna 2023.,
- uzimajući u obzir Deklaraciju o klimi i razvoju afričkih naroda iz 2023.,
- uzimajući u obzir svoje rezolucije od 14. ožujka 2023. o usklađenosti politika radi razvoja⁸, od 25. ožujka 2021. o novoj strategiji EU-a i Afrike – partnerstvo za održiv i

⁴ [Stockholmski institut za okoliš, Međunarodni institut za održivi razvoj, Overseas Development Institute, E3G i Program UN-a za okoliš, „2021 Report – The Production Gap: Governments’ planned fossil fuel production remains dangerously out of sync with Paris Agreement limits” \(Izvješće za 2021. – Odstupanja u proizvodnji: Planovi vlada za proizvodnju fosilnih goriva i dalje su opasno neusklađeni ograničenjima iz Pariškog sporazuma\), 2021.](#)

⁵ [Međunarodna agencija za obnovljivu energiju, „World Energy Transitions Outlook 2022: 1,5 °C Pathway” \(Perspektiva energetske tranzicije u svijetu za 2022.: Put prema 1.5 °C\), Međunarodna agencija za obnovljivu energiju, Abu Dhabi, 2022.](#)

⁶ [Međunarodna agencija za energiju, „Tracking SDG7: The Energy Progress Report, 2023” \(Praćenje ostvarenja cilja održivog razvoja br. 7: izvješće o napretku u području energetike, 2023.\), Međunarodna agencija za energiju, Pariz, lipanj 2023.](#)

⁷ [Afrička unija, „The African Union green recovery action plan” \(Akcijski plan Afričke unije za zeleni oporavak\), Addis Abeba, 2021.](#)

⁸ SL C, C/2023/398, 23.11.2023., ELI: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=OJ:C_202300398.

uključiv razvoj⁹, od 15. siječnja 2020. o europskom zelenom planu¹⁰, od 1. prosinca 2016. o pristupu energiji u zemljama u razvoju¹¹ i od 2. veljače 2012. o razvojnoj suradnji EU-a u korist cilja univerzalnog pristupa energiji do 2030.¹²,

- uzimajući u obzir Akcijski plan o rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena u vanjskim odnosima za razdoblje 2021. – 2025. (GAP III),
 - uzimajući u obzir izvješće Gospodarske komisije za Latinsku Ameriku i Karibe iz svibnja 2022. naslovljeno „Energy in Latin America and the Caribbean: access, renewability and efficiency” (Energija u Latinskoj Americi i na Karibima: pristup, mogućnost obnove i učinkovitost),
 - uzimajući u obzir izvješće Svjetske komisije za brane od 16. studenoga 2000. naslovljeno „A new framework for decision-making” (Novi okvir za donošenje odluka),
 - uzimajući u obzir članak 54. Poslovnika,
 - uzimajući u obzir izvješće Odbora za razvoj (A9-0441/2023),
- A. budući da je energija u središtu svih ciljeva održivog razvoja, ali se u Izvješću o ciljevima održivog razvoja za 2023.¹³ zaključuje da svijet još uvijek nije na dobrom putu da ostvari univerzalan pristup energiji; budući da je energija faktor koji omogućuje razvoj, posebno razvoj poljoprivrede, poslovanja, komunikacije, obrazovanja, zdravstvene skrbi i prijevoza, kao i funkcioniranje države;
- B. budući da se u cilju održivog razvoja br. 7 navodi cilj postizanja održivog pristupa cjenovno pristupačnoj i čistoj energiji do 2030., posebno pozivanjem na veću međunarodnu suradnju kako bi se olakšao pristup istraživanjima, infrastrukturi i tehnologiji u području čiste i obnovljive energije te kako bi se promicala ulaganja u tu svrhu; budući da je ključno intenzivirati diplomatske napore za poticanje većih političkih ambicija kako bi se učinkovito riješilo i okončalo energetska siromaštvo;
- C. budući da, prema podacima UN-a, sredinom 2023. oko 733 milijuna ljudi diljem svijeta, od kojih je 80 % u supsaharskoj Africi, još uvijek nema pristup cjenovno pristupačnoj, pouzdanoj, čistoj i visokokvalitetnoj energiji¹⁴;
- D. budući da se pristup energiji znatno razlikuje među zemljama u razvoju; budući da 52 % stanovništva supsaharske Afrike živi bez pristupa električnoj energiji i da je to jedina regija na svijetu u kojoj se povećava udio ljudi bez električne energije; budući da ta brojka prikriva velike razlike, pri čemu samo 30,4 % ruralnog stanovništva te regije ima redovit pristup energiji, u usporedbi s 80,7 % gradskog stanovništva; budući da je

⁹ [SL C 494, 8.12.2021., str. 80.](#)

¹⁰ [SL C 270, 7.7.2021., str. 2.](#)

¹¹ [SL C 224, 27.6.2018., str. 167.](#)

¹² [SL C 239 E, 20.8.2013., str. 83.](#)

¹³ Odjel UN-a za gospodarska i socijalna pitanja, „The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition – July 2023“ (Izvješće o ciljevima održivog razvoja za 2023.: posebno izdanje – srpanj 2023.), New York, SAD, 2023.

¹⁴ Međunarodna agencija za obnovljivu energiju, „Basic Energy Access Lags Amid Renewable Opportunities New Report Shows” (Prema novom izvješću, unatoč prilikama u području energije iz obnovljivih izvora nema napretka u pogledu temeljnog pristupa energiji) , 6. lipnja 2023.

obrazovanje prepoznato kao jedan od najvažnijih faktora za smanjenje siromaštva; budući da se pristupom električnoj energiji podupire i kvalitetno obrazovanje, ali samo 47 % škola u supsaharskoj Africi ima električnu energiju;

- E. budući da nedostatak pristupa električnoj energiji u gradskim ili prigradskim okruženjima utječe na stanovništvo velikih nezakonitih naselja, kao i na prisilno raseljene osobe i izbjeglice; budući da je u slučajevima u kojima je moguć pristup električnoj energiji kvaliteta usluga često loša;
- F. budući da je pristup cjenovno pristupačnoj, pouzdanoj, čistoj i kvalitetnoj energiji još teži u zemljama pogođenima sukobima i prirodnim katastrofama; budući da čak i u regijama koje imaju bolji pristup energiji, kao što su Azija i Pacifik ili Latinska Amerika i Karibi, postoje velike nejednakosti među zemljama i među stanovništvom;
- G. budući da su posljedice energetske krize uzrokovane ruskom invazijom na Ukrajinu i dalje itekako prisutne, dok visoke cijene energenata najviše pogađaju one najugroženije, posebno u gospodarstvima u razvoju;
- H. budući da je pristup energiji ključan kako bi humanitarne i razvojne organizacije mogle pružati učinkovitu humanitarnu pomoć, posebno medicinsku i hitnu skrb;
- I. budući da trenutačna predviđanja upućuju na to da, ako se ne poduzmu odgovarajuće mjere, 2030. godine oko 660 milijuna ljudi diljem svijeta neće imati pristup električnoj energiji, a oko milijardu ljudi neće imati pristup čistom kuhanju;
- J. budući da će bolji pristup cjenovno pristupačnoj i čistoj energiji potaknuti održivi gospodarski rast, privući poduzeća i poduzetništvo te poboljšati ljudsko zdravlje, dobrobit i sigurnost;
- K. budući da je energetska siromaštvo, koje se definira kao nedostatak održivih, čistih i sigurnih izvora energije, među ostalim i rodno pitanje, s obzirom na to da žene i djevojčice u prosjeku troše do 18 sati tjedno na prikupljanje goriva za kuhanje¹⁵;
- L. budući da su žene izrazito nedovoljno zastupljene u radnoj snazi u energetske sektoru diljem svijeta, posebno na rukovodećim položajima; budući da će se uključivanjem žena kao aktivnih agenata u rješenja koja se odnose na obnovljivu energiju, u skladu s GAP-om III EU-a, poboljšati održivost i povećati pozitivni ishodi za rodnu ravnopravnost;
- M. budući da tradicionalna goriva za kuhanje (kruta biomasa, kerozin i ugljen) znatno doprinose emisijama ugljika, krčenju šuma i klimatskim promjenama i predstavljaju prijetnju zdravlju ljudi; budući da se 2,4 milijarde ljudi diljem svijeta oslanja na ta goriva, što dovodi do oko 3,7 milijuna slučajeva prerane smrti godišnje, pri čemu su najviše pogođene žene i djeca; budući da je 2019. samo u Africi zabilježeno 700 000 smrtnih slučajeva uzrokovanih onečišćenjem zraka u kućanstvima;
- N. budući da su financijska sredstva koja EU daje za čista goriva za kuhanje marginalna; budući da je, čak i kada postoje strategije za čista goriva za kuhanje, provedba slaba i dostupno je malo financijskih sredstava, stoga je teško ostvariti čak i skroman napredak,

¹⁵ Program UN-a za razvoj „Energija i rodna ravnopravnost”.

pri čemu su usvajanje i održiva upotreba poboljšanih kuhala i dalje na niskoj razini; budući da manje od 10 % osoba koje nemaju pristup čistim gorivima za kuhanje živi u zemljama koje imaju učinkovite javne politike i dostatna financijska sredstva za postizanje univerzalnog pristupa do 2030.;

- O. budući da su pandemija bolesti COVID-19 i povećanje cijena energenata usporili napredak u širenju pristupa čistom kuhanju; budući da bi u zemljama u razvoju koje se za kuhanje u velikoj mjeri oslanjaju na biomasu EU trebao podupirati alternative potrošnji drva i promicati rješenja kao što su solarna kuhala;
- P. budući da nedostatak pristupa čistom kuhanju povećava vrijeme koje žene i djevojčice provode kuhajući; budući da se time povećava nejednaka raspodjela kućanskih poslova između muškaraca i žena; budući da se procjenjuje da bi pristup čistom kuhanju ženama i djevojčicama omogućio prosječno 1,5 dodatnih sati dnevno koje bi mogle posvetiti slobodnom vremenu i/ili obrazovanju;
- Q. budući da zemlje u razvoju imaju obilje obnovljivih izvora energije, ali često nemaju poticajni politički i regulatorni okvir te potrebne industrijske i tehnološke uvjete za razvoj i uporabu održive energije; budući da se suočavaju i s višestrukim izazovima, kao što su klimatske promjene, prezaduženost i brz demografski rast, koji utječu na potražnju za energijom i potrošnju energije; budući da su zemlje kao što su Namibija i Angola uključene u ambiciozne projekte u području obnovljive energije; budući da su neke zemlje u razvoju ostvarile znatan napredak u području pristupa energiji, kao što su Senegal, Ruanda i Kenija; budući da je potrebno uzeti u obzir različite kontekste u svakoj zemlji kako bi se postigao napredak u pristupu energiji, uz odgovarajuće razine političke volje i potpore EU-a;
- R. budući da EU ima dugu tradiciju energetske suradnje u Africi; budući da je EU, zajedno sa svojim državama članicama, pružio veliku većinu sredstava službene razvojne pomoći za projekte u okviru cilja održivog razvoja br. 7 u Africi, u iznosu od 13,8 milijardi EUR u razdoblju od 2014. do 2020.; budući da to još uvijek nije dovoljno i da je potrebno uložiti više truda; budući da se procjenjuje da je 53 % isplata bilo u obliku zajmova, ali taj dodatni dug smanjuje sposobnost tih zemalja da ulažu u ciljeve održivog razvoja, uključujući cilj br. 7; budući da je 2023. godine 21 zemlja s niskim dohotkom u Africi nalazi u poteškoćama s dugom ili im prijeti rizik od toga;
- S. budući da su financijski tokovi za energiju i dalje koncentrirani u maloj skupini zemalja, pri čemu su najslabije razvijene zemlje često zapostavljene; budući da su u pogledu geografske usmjerenosti samo tri od deset najvećih korisnika najslabije razvijene zemlje, što pokazuje da sredstva za širenje pristupa energiji i borbu protiv energetske siromaštva nisu dodijeljena prema redoslijedu prioriteta;
- T. budući da se energetska tranzicija stalno i ozbiljno nedovoljno financira u regijama u razvoju, posebno u najmanje razvijenim zemljama; budući da Institut za upravljanje prirodnim resursima definira prokletstvo resursa kao neuspjeh mnogih zemalja bogatih resursima da u potpunosti iskoriste svoje bogatstvo prirodnih resursa, kao i neuspjeh vlada u tim zemljama da učinkovito odgovore na potrebe javne dobrobiti¹⁶; budući da

¹⁶ Institut za upravljanje prirodnim resursima, „The Resources Curse – The Political and Economic Challenges of Natural Resources Wealth” (Prokletstvo resursa – politički i ekonomski izazovi bogatstva prirodnim resursima),

prekomjerno oslanjanje na izvoz fosilnih goriva podrazumijeva rizik od slabe ekonomske diversifikacije;

- U. budući da bi EU trebao povećati financiranje obnovljivih izvora energije u zemljama u razvoju, posebno u novom geopolitičkom kontekstu uzrokovanom ruskom invazijom na Ukrajinu, uz istodobno rješavanje problema korupcije i slabih institucija, koji pogoršavaju probleme nedovoljnog financiranja, posebno u najmanje razvijenim zemljama;
- V. budući da je većina projekata koje financira EU usmjerena na promicanje proizvodnje električne energije, dok je segment distribucije najslabija karika, unatoč tome što je ključan za postizanje cilja održivog razvoja br. 7; budući da se mnoge zemlje u razvoju i dalje oslanjaju na ugljen kao primarni izvor energije za proizvodnju električne energije;
- W. budući da zemlje koje su najviše pogođene negativnim posljedicama klimatskih promjena snose najmanje odgovornosti za emisije; budući da u Africi živi gotovo 18 % svjetskog stanovništva, ali u njoj se ostvaruje manje od 6 % svjetske potrošnje energije; budući da je Afrika odgovorna za samo 3 % svjetskih emisija CO₂ povezanih s energijom; budući da zemlje koje čine skupinu G20 čine 80 % globalnih emisija;
- X. budući da je energetska partnerstva Afrike i EU-a obnovljena u veljači 2022. kako bi odražavalo Program Afričke unije do 2063. i prioritete EU-a u pogledu klimatskih promjena, energetske sigurnosti, plana REPowerEU i strategije Global Gateway, čiji je cilj promicanje proizvodnje i distribucije energije iz obnovljivih izvora, među ostalim za izvoz u Europu; budući da je najavljen paket ulaganja u iznosu od oko 150 milijardi EUR za potporu zajedničkim ambicijama dvaju kontinenata, kako je utvrđeno u Programu održivog razvoja do 2030. i Programu Afričke unije do 2063., s ciljem, među ostalim, osiguravanja troškovno učinkovite, moderne, djelotvorne, pouzdane, poštene i pravedne energetske tranzicije;
- Y. budući da je partnerstvo EU-a za pravednu energetska tranziciju s Južnom Afrikom primjer spremnosti EU-a da se pozicionira kao globalni predvodnik u pravednoj energetska tranziciji, čime se doprinosi vanjskoj dimenziji energetske i klimatske strategije EU-a i promiče ambicija europskog zelenog plana diljem svijeta;
- Z. budući da bi energetska autonomija malih otočnih država u razvoju, koja se temelji na njihovu velikom potencijalu u području obnovljive energije, trebala ostati jasan cilj;
- AA. budući da naziv „niskougljični vodik” može uključivati i vodik proizveden upotrebom nuklearne energije i prirodnog plina, što znači da ne mora nužno biti bez emisija; budući da je zeleni vodik iz obnovljivih izvora jedina vrsta vodika koja može zaista dugoročno doprinijeti klimatskoj neutralnosti;
- AB. budući da je u planu REPowerEU postavljen cilj da se do 2030. godišnje uvozi 10 milijuna tona zelenog vodika; budući da je u tu svrhu, među ostalim inicijativama, Komisija u studenom 2022. potpisala memorandume o razumijevanju za strateška partnerstva za vodik iz obnovljivih izvora s Namibijom i Egiptom;
- AC. budući da se prema Globalnom pregledu vodika za 2023.¹⁷ Međunarodne agencije za energiju 99 % vodika u svijetu proizvodi iz fosilnih goriva;

- AD. budući da zeleni vodik ima potencijal za ubrzanje dekarbonizacije industrijske proizvodnje u partnerskim zemljama, pod uvjetom da ne usporava lokalnu energetske tranziciju i da je dio šire strategije za smanjenje ukupne potrošnje energije u razvijenim zemljama kako bi se poštovala granice planeta; budući da se istodobno mora uzeti u obzir činjenica da je potrebna infrastruktura za zeleni vodik kapitalno i tehnološki intenzivna, da su transport i skladištenje vodika na velike udaljenosti energetski intenzivni i skupi te da su za proizvodnju velikih količina zelenog vodika potrebne velike količine zemljišta i vode;
- AE. budući da se klimatski ciljevi za 2030. i 2050. neće postići bez dekarbonizacije ključnih sektora u kojima je teško smanjiti emisije; budući da je uvoz zelenog vodika iz trećih zemalja važan dio novih strateških partnerstava EU-a; budući da prema Globalnom pregledu vodika za 2023. Međunarodne agencije za energiju izazovi povezani s troškovima ugrožavaju dugoročnu profitabilnost pokretanja proizvodnje vodika; budući da bi pokretanje proizvodnje vodika moglo dovesti do rizika od proširenja korištenja fosilnih goriva i ekstraktivnih praksi, uključujući moguće prisvajanje zemljišta, vode i energije u velikim razmjerima u zemljama proizvođačima koje su u razvoju;
- AF. budući da kritične sirovine imaju ključnu ulogu u osiguravanju dostupnosti i cjenovne pristupačnosti tehnologija čiste energije za sve; budući da je EU u postupku uspostave usklađenog okvira kako bi se zajamčila njihova kontinuirana, sigurna i odgovorna opskrba, uz istodobno poštovanje ljudskih prava i podupiranje lokalnog razvoja;
- AG. budući da decentralizirana energija iz obnovljivih izvora (izvanmrežna i energija iz mikro mreža), predstavlja dobro rješenje za udaljene zajednice, posebno kad je riječ o otvaranju radnih mjesta, obrazovanju i zdravlju, ali mora biti popraćena javnom potporom kako bi se uspostavio održiv i odgovoran poslovni model;
- AH. budući da širenje obnovljivih izvora energije na temelju solarne energije i energije vjetra, proizvodnja vodika iz obnovljivih izvora i izgradnja hidroelektričnih brana također predstavljaju izazove jer zahtijevaju prostrana zemljišta, što bi moglo utjecati na postojeće korištenje zemljišta i lokalne potrebe, posebno u pogledu pristupa vodi, te mogu uzrokovati raseljavanje lokalnih i autohtonih zajednica, kao i naštetiti ekosustavima i prirodnim staništima; budući da je potrebno utvrditi kopnena i morska područja koja bi se mogla koristiti za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, uzimajući u obzir biološku raznolikost, lokalno gospodarstvo i pristanak autohtonog stanovništva;
- AI. budući da se predviđa da će se prelaskom na obnovljive izvore energije otvoriti više radnih mjesta u sektoru obnovljivih izvora energije; budući da nove tehnologije u području obnovljivih izvora energije imaju potencijal za stvaranje gospodarskih prilika, koje pak mogu poduprijeti ostvarivanje prava na egzistenciju i dostojanstven rad; budući da Afrika ima obećavajuću budućnost kad je riječ o sustavima obnovljivih izvora energije jer ima 60 % najboljih svjetskih solarnih resursa, ali samo 1 % instaliranih solarnih kapaciteta; budući da je Latinska Amerika jedna od vodećih svjetskih regija za uporabu i proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;

¹⁷ Međunarodna agencija za energiju, „Global Hydrogen Review 2023” (Globalni pregled vodika za 2023.), 2023. i Međunarodna agencija za energiju, „Hydrogen” (Vodik), 2023.

- AJ. budući da se prema Međunarodnoj agenciji za energiju očekuje da će se u razdoblju od 2021. do 2030. globalni hidroenergetski kapacitet povećati za 17 %; budući da najveći neiskorišteni hidroenergetski potencijal leži u gospodarstvima u razvoju diljem Afrike, Azije i Latinske Amerike; budući da su, međutim, veliki hidroenergetski projekti povezani s negativnim učincima na društvo i okoliš, od raseljavanja ugroženog dijela stanovništva do uništavanja jedinstvene biološke raznolikosti; budući da hidroenergija stvara nove izazove u kontekstu klimatskih promjena, što će drastično povećati učestalost poplava i suša na rijekama na kojima se provode hidroenergetski projekti, čime će se povećati rizici za sigurnost projekata i njihovu sposobnost proizvodnje električne energije;
- AK. budući da EU i partnerske zemlje dijele zajedničku, ali diferenciranu odgovornost za postizanje održive energetske tranzicije; budući da potpora EU-a za projekte energije iz obnovljivih izvora prvenstveno mora biti usmjerena na potrebe lokalnog stanovništva, a ne na izvoz;
- AL. budući da bi iskazanu želju određenih zemalja u razvoju da iskoristavaju svoje resurse ugljikovodika također trebalo analizirati u svjetlu zalaganja EU-a za preuzimanje globalne obveze na konferenciji COP28 o postupnom ukidanju fosilnih goriva; budući da upotreba prirodnih resursa za proizvodnju energije ima potencijal za stvaranje gospodarskih prilika, međutim, davanjem prednosti izvozu energije iz obnovljivih izvora, zemlje u razvoju mogle bi ugroziti svoju domaću energetska tranziciju i povećati udio potrošnje fosilnih goriva u vlastitoj kombinaciji izvora električne energije;
- AM. budući da se prema Svjetskom institutu za resurse 25 % svjetskog stanovništva svake godine suočava s izrazitom oskudicom vode; budući da je voda ključna za uzgoj usjeva i uzgoj stoke, proizvodnju električne energije, održavanje zdravlja ljudi, poticanje pravednih društava i ispunjavanje klimatskih ciljeva svijeta;
- AN. budući da poljoprivredno-prehrambeni sustavi troše oko 30 % svjetske energije i da trećina emisija stakleničkih plinova u tom sektoru proizlazi iz potrošnje energije; budući da su energetska tranzicija i transformacija poljoprivredno-prehrambenih sustava isprepletene;

Promicanje univerzalnog pristupa čistoj energiji

1. podsjeća da je pristup univerzalnoj, cjenovno pristupačnoj i održivoj energiji temeljno ljudsko pravo i preduvjet za postizanje ciljeva održivog razvoja, kao i cilja da se nikoga ne zapostavi; u tu svrhu prepoznaje ulogu javnog i privatnog financiranja; naglašava da ugljično neutralna budućnost i razvoj obnovljivih izvora energije moraju ići ruku pod ruku s ekonomskom diversifikacijom, zelenom industrijalizacijom, dekarbonizacijom, smanjenjem siromaštva i pristupom koji se temelji na ljudskim pravima;
2. naglašava da osiguravanje stabilne opskrbe energijom nije samo gospodarsko i logističko pitanje, već i geopolitičko pitanje; podsjeća da je ruska ratna agresija na Ukrajinu ozbiljno utjecala na globalna energetska tržišta, posebno u zemljama u razvoju, te da je i dalje potrebno koordinirano djelovanje kako bi se osigurala stabilna opskrba energijom i pristupačne cijene;

3. poziva EU da potiče pristup obnovljivoj energiji u zemljama u razvoju s pomoću političke, regulatorne i administrativne potpore, uključujući izgradnju kapaciteta i prijenos tehnologije; potiče partnerstva koja se odmiču od iskorištavanja fosilnih resursa i koja su usmjerena na upotrebu čiste energije; naglašava da je potrebno osigurati da zelena ulaganja doprinose socioekonomskom razvoju i većem sudjelovanju zemalja u razvoju u novom geopolitičkom okruženju s nultom neto stopom emisija;
4. ističe potrebu za razvojem rješenja koja će pomoći u uvođenju energije iz obnovljivih izvora u zemljama u razvoju, uključujući energiju mora i rijeka, uz istodobnu zaštitu biološke raznolikosti; ističe znatan potencijal za postavljanje postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na moru u zemljama u razvoju; naglašava potrebu za holističkim upravljanjem pomorskim područjima, uz uključivanje svih relevantnih dionika i poštovanje suglasnosti lokalnih zajednica;
5. snažno potiče zemlje u razvoju da se obvežu na energetska pravdu putem svojih regulatornih okvira, čime bi se trebalo osigurati lokalno prihvaćanje, sudjelovanje zajednice, zaštita prava na zemljište i poštovanje međunarodno priznatih standarda ljudskih prava, s ciljem osiguravanja pristupa i cjenovno pristupačne energije za sve; naglašava potrebu za povezivanjem energetske partnerstva s donošenjem regulatornih okvira i pružanjem tehničke pomoći za njihovo donošenje;
6. ističe da energetska sigurnost zahtijeva rodno specifičan pristup; naglašava da su energetska siromaštvom nerazmjerno pogođene žene i djevojčice; ističe da žene i djevojčice svakodnevno sudjeluju u prikupljanju drva za ogrjev i drvenog ugljena daleko od svojih domova; poziva na uključivanje žena kao aktivnih aktera u proces energetske tranzicije, među ostalim u zaštićenim morskim područjima;
7. poziva EU da poveća svoju tehničku potporu u uključivanju rodne perspektive u energetska tranziciju, među ostalim davanjem prednosti rodno osjetljivim energetska projektima u kojima sudjeluju energetske organizacije i poduzeća kojima upravljaju žene te da zajamči lokalnu odgovornost, posvećujući posebnu pozornost najmanje razvijenim zemljama i zemljama sa srednjim dohotkom koje su izložene znatnim nejednakostima unutar zemalja u pogledu pristupa energiji i čistom kuhanju; naglašava važnost prikupljanja podataka razvrstanih po spolu kad je riječ o pristupu energiji kako bi se usmjerilo vanjsko djelovanje EU-a u području energije; ističe da su energetska siromaštvom također pogođene manjine i marginalizirane zajednice;
8. izražava zabrinutost zbog posljedica emisija drva za ogrjev iz kućanstava na zdravlje i okoliš, kao što su bolesti dišnog sustava, kardiovaskularne bolesti i rak, degradacija šuma, emisije stakleničkih plinova i gubitak biološke raznolikosti; skreće pozornost na rizik povezan sa sve većom uporabom nečistih goriva za kuhanje kako bi se zadovoljile energetske potrebe sve većeg stanovništva, posebno u supsaharskoj Africi;
9. naglašava da na mnogim mjestima ljudi koji žive u ekstremnom siromaštvu više nemaju pristup drvu za ogrjev i da stoga griju i kuhaju koristeći se drugim materijalima koje nađu oko svojega doma ili u blizini, kao što su gume i druge tvari štetne za zdravlje; u tom kontekstu ističe da onečišćenje zraka u kućanstvima nerazmjerno utječe na žene i djevojčice;

10. ističe da brzina kojom se u mnogim zemljama u razvoju trenutačno širi pristup čistim gorivima za kuhanje nije dovoljna za postizanje ciljeva povezanih s ciljem održivog razvoja br. 7 do 2030.; prima na znanje višedimenzionalne izazove povezane s usvajanjem čistog kuhanja i odgovarajućih kuhala koja su u skladu sa standardima Svjetske zdravstvene organizacije; poziva na podizanje razine osviještenosti o zdravstvenim rizicima povezanim s onečišćenjem zraka u kućanstvima uzrokovanim tradicionalnim praksama kuhanja, kao i o prednostima alternativa; potiče EU da financijski podupire, zagovara i potiče nacionalno djelovanje u partnerskim zemljama;
11. nadalje, poziva EU da pristup čistom kuhanju uključi kao prioritet u svoja energetska partnerstva i višegodišnje okvirne programe sa zemljama u razvoju te u programiranje suradnje na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini; naglašava važnost savjetovanja s civilnim društvom na terenu, posebno s organizacijama koje vode žene, u cilju postizanja rodne ravnopravnosti i promicanja ravnopravnije podjele kućanskih poslova i poslova skrbi između muškaraca i žena, u skladu s konceptom društva usmjerenog na skrb; ističe mogućnosti koje nude inicijative Global Gateway, kao što su Modernizirani instrument za kuhanje za Afriku i Jačanje poduzetničkog okruženja za čisto kuhanje;
12. nadalje, poziva EU da obrati posebnu pozornost na infrastrukturu i komunalne usluge, uključujući izgradnju kanalizacijskih sustava i pristup tim sustavima te pristup bunarima ili sustavima za pročišćavanje vode za kućanstva ili zajednice;
13. žali zbog razornog učinka koji problem nedostatka pristupa električnoj energiji ima na osnovne potrebe stanovništva; poziva EU i njegove države članice da elektrifikaciju postave kao prioritet u suradnji i partnerstvu sa zemljama u razvoju; posebno naglašava potrebu za ulaganjem u proizvodne kapacitete, osobito u supsaharskoj Africi, kako bi se ostvario cilj univerzalnog pristupa energiji;
14. skreće pozornost na mogućnosti pristupa alternativnim izvorima energije, kao što su neiskorišteni geotermalni izvori energije; ističe da je potpora cjenovnoj pristupačnosti troškova energije ključna za proširenje pristupa električnoj energiji, posebno u Africi, gdje si 30 % stanovništva ne može priuštiti osnovni paket elektroenergetskih usluga;
15. izražava zabrinutost zbog sve većih energetske potrebe izbjeglica i interno raseljenih osoba koje žive u kampovima; žali zbog činjenice da energetska nesigurnost u izoliranim područjima i humanitarnim okruženjima onemogućuje potpuno djelovanje lokalnih zdravstvenih klinika i škola;
16. naglašava potrebu za povećanjem proračunske linije za humanitarnu pomoć u kontekstu revizije višegodišnjeg financijskog okvira kako bi se zadovoljile humanitarne potrebe, među ostalim povećanjem financijske pomoći za osiguravanje opskrbe energijom u kampovima, među ostalim projektima zelene izvan mreže, minimreže i obnovljive energije, kako bi se zajamčilo da humanitarne organizacije na terenu mogu pružiti osnovnu humanitarnu pomoć, posebno medicinsku i hitnu skrb;

Potpora energetske tranziciji u skladu s načelom usklađenosti politika radi razvoja

17. potiče EU i njegove države članice da u cjelokupnom vanjskom energetsom djelovanju EU-a osiguraju usklađenost politika radi održivog razvoja, koje bi trebale biti prilagođene lokalnim posebnostima i potrebama;
18. ponovno ističe svoju predanost energetskej pravdi; poziva EU da pruži potporu zemljama u razvoju u provedbi sustava obnovljive energije koji se temelje na pravima te učinkovito doprinose njihovom održivom razvoju; smatra da je načelo slobodnog, prethodnog i informiranog pristanka zahvaćenih zajednica preduvjet za uspješnu zelenu i pravednu energetske tranziciju; ističe važnost promicanja energetske učinkovitosti i lokalnih vještina te poticanja tehnoloških inovacija, prijenosa tehnologije i tehničke suradnje u takvim projektima energetske tranzicije;
19. naglašava da EU treba pružiti potporu zemljama u razvoju kojima je to potrebno pri uspostavi ili jačanju regulatornih okvira kojima se jamči distribucija energije i univerzalna usluga na njihovim državnim područjima, kao i kapacitet i transparentnost dobrog upravljanje u svim projektima energetske tranzicije; poziva EU da poboljša tehničku pomoć za reformu elektroenergetskih sustava; nadalje, poziva Komisiju da izvijesti o napretku postignutom u poboljšanju pristupa energiji i regulaciji energetskeg sektora putem namjenskih projekata EU-a i ulaganja u partnerske zemlje u razvoju;
20. ističe potencijalne rizike od sukoba oko uporabe zemljišta i vode, posebno prisilnih preseljenja i izvlaštenja za velika postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora; potiče EU da u okviru svojih partnerstva pruži potporu vladama zemalja u razvoju kako bi se:
 - a) prije razvoja projekata obnovljive energije provelo neovisno i nepristrano mapiranje tradicionalne uporabe zemljišta i vode, uključujući vremensku ispašu, autohtonu kulturnu baštinu i visokovrijedne sustave biološke raznolikosti, s ciljem poticanja održivog planiranja uporabe zemljišta i procjene utjecaja na okoliš i društvo
 - b) zatražio slobodan, prethodni i informirani pristanak lokalnih zajednica, uz jamčenje njihova prava da kažu „ne” i njihova prava na pravdu, pravnu zaštitu i naknadu
 - c) definirali okolišni i socijalni kriteriji i odgovorne poslovne prakse u skladu s međunarodnim regulatornim okvirima i osiguralo njihovo poštovanje s pomoću mehanizama za nadzor i pritužbe
 - d) osigurala zaštita aktivista za klimu
 - e) olakšala razmjena znanja i najboljih praksi među zemljama u razvoju i regijama koje su uspješno upravljale sukobima oko korištenja zemljišta povezanima s energetske projektima;
21. primjećuje da je za velike projekte zelene energije (kao što su energija vjetra i solarna energija) poput onih koji se pokreću u sušnim područjima, ključno odgovarajuće savjetovanje s uobičajenim korisnicima zemljišta (kao što su nomadski stočari); podsjeća da tradicionalna zadružna prava imaju prilično slab pravni status i da se često ne provode što može povećati rizik od jagme za zemljištem; u tom kontekstu poziva EU

i njegove partnerske zemlje da priznaju i zaštite običajna prava autohtonih naroda na vlasništvo i kontrolu nad njihovim zemljištima i prirodnim resursima koja su utvrđena Deklaracijom UN-a o pravima autohtonih naroda i Konvencijom Međunarodne organizacije rada br. 169 te da poštuju načelo dobrovoljnog i informiranog prethodnog pristanka;

22. preporučuje da države članice EU-a koje to još nisu učinile ratificiraju Konvenciju Međunarodne organizacije rada br. 169 o autohtonim narodima i plemenima;
23. uvažava utjecaj koji prakse pretvorbe energije s velikom potrošnjom vode, kao što su hidroelektrane i proizvodnja vodika, mogu imati na poljoprivredne zajednice; ističe negativne učinke brana hidroelektrana na rijeke i biološku raznolikost, posebno na ušća, kako je navedeno, među ostalim u izvješću Svjetske komisije za brane od 16. studenoga 2000.; međutim, naglašava potencijal za razvoj osmotske snage, posebno u estuarijama i deltama, kako bi se osigurala rješenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
24. podsjeća da se veliki hidroenergetski projekti u zemljama u razvoju često suočavaju s nizom izazova, uključujući previsoke početne troškove, velika prekoračenja troškova i kašnjenja, poteškoće u privlačenju financiranja, socijalni i ekološki otisak, osjetljivost na klimatske promjene i slabe rezultate u pogledu pružanja obećane energije; naglašava važnost promicanja održivih hidroenergetskih projekata provođenjem sveobuhvatnih procjena utjecaja na okoliš i društvo te osiguravanjem smislenog sudjelovanja zajednice; mišljenja je da bi, gdje je to moguće, prednost trebalo dati drugim malim projektima i raznim vrstama projekata u području energije iz obnovljivih izvora;
25. naglašava da bi se prema preporukama iz izvješća Svjetske komisije za brane od 16. studenoga 2000. svaki planirani projekt za izgradnju brana trebalo ocijeniti u skladu sa sljedećih pet vrijednosti: jednakost, učinkovitost, participativno donošenje odluka, održivost i odgovornost; u širem smislu ističe da bi u postupku donošenja odluka o branama trebalo u potpunosti uzeti u obzir ljudska prava, kako je utvrđeno u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima iz 1948. i popratnim paktovima koji su naknadno usvojeni, kako bi se riješila složena pitanja u vezi s vodom, branama i razvojem; naglašava da bi EU u okviru svojih partnerstava sa zemljama u razvoju trebao djelovati kako bi se osiguralo da zajednice pogođene projektima za izgradnju brana dobiju odgovarajuću naknadu i da im se osiguraju odgovarajuće mjere za obnovu životnih uvjeta;
26. zabrinut je zbog osjetljivosti zgrada na ekstremne vremenske uvjete koju su istaknule nedavne poplave u Libiji, koje su odnijele čitave četvrti i oštetile ključnu infrastrukturu; ustraje na 9. cilju održivog razvoja koji je usmjeren na izgradnju otporne infrastrukture, promicanje održive industrijalizacije i poticanje inovacija;
27. sa zabrinutošću primjećuje da u Africi raste broj projekata povezanih s fosilnim gorivima, što bi moglo spriječiti pravodoban prijelaz na obnovljive izvore energije; nadalje primjećuje da, iako u Africi živi 18 % svjetskog stanovništva, ona čini samo 6 % svjetske potrošnje energije; podsjeća da je velik udio trenutčne proizvodnje nafte, plina i ugljena u Africi namijenjen izvozu, dok je taj kontinent i dalje pogođen energetske siromaštvom; ustraje u tome da je potrebno dati prednost ulaganjima u

infrastrukturu za održivu energiju iz obnovljivih izvora u Africi, posebno u ruralnim i marginaliziranim zajednicama, uspostavom decentraliziranih energetske sustava i mikromreža;

28. poziva EU da potiče razvoj energetske sustava koji ne uključuju širenje postojećih ili izradu novih projekata povezanih s fosilnim gorivima niti se na njih oslanjaju, u skladu s preporukama Međunarodne agencije za energiju; naglašava važnost partnerstva u pogledu energije iz obnovljivih izvora od kojih svi imaju koristi – i zemlje izvoznice i njihovo stanovništvo;
29. osuđuje dvostruke standarde prema kojima privatne i javne financijske institucije u razvijenim zemljama sve više preuzimaju obveze u pogledu postizanja ugljične neutralnosti do 2050., a istodobno financiraju razvoj i širenje fosilnih goriva; ističe da poziv zemljama s niskim i srednjim dohotkom da smanje svoju ovisnost o ugljenu neće biti učinkovit sve dok se razvijene zemlje i dalje uvelike oslanjaju na druga fosilna goriva;
30. podsjeća da alternative koje se temelje na obnovljivim izvorima energije mogu sve više pružati jeftiniji, pristupačiji, uključiviji i pouzdaniji izvor energije; naglašava ulogu energije iz obnovljivih izvora u povećanju prilagodbe i učinkovitosti poljoprivredno-prehrambenih sustava; poziva EU i njegove države članice da uporabu obnovljivih izvora energije u poljoprivredno-prehrambenim sustavima postave kao prioritet u svojim sporazumima o partnerstvu sa zemljama koje nisu članice EU-a;
31. preporučuje provedbu zajedničkog planiranja energetske tranzicije u okviru partnerstva između EU-a i Afričke unije, oslanjajući se na Zajedničku parlamentarnu skupštinu Afrike, Kariba i Pacifika i EU-a te afrička civilna društva, uz poštovanje suvereniteta afričkih nacija; preporučuje izradu smjernica o pravednoj podjeli ulaganja, prihoda, tehnologija i vještina;
32. poziva EU i njegove države članice da u svoja energetska partnerstva s trećim zemljama uključe programe obrazovanja i osposobljavanja za lokalno stanovništvo kako bi se podržala energetska tranzicija na terenu i stvorile mogućnosti zapošljavanja za lokalne zajednice; također poziva EU da pojača znanstvenu suradnju sa zemljama u razvoju u pogledu pristupa istraživanju i tehnologijama energije iz obnovljivih izvora; smatra da je potrebno promijeniti obrazac proizvodnje energije iz obnovljivih izvora kako bi se odmaknula od perspektive isključivog ekstrahiranja;
33. podsjeća da se Izjavom iz Glasgova o međunarodnoj javnoj potpori prelasku na čistu energiju iz 2021. potpisnici obvezuju na ukidanje nove izravne javne potpore sektoru energije iz fosilnih goriva; poziva EU i njegove države članice da pruže dobar primjer i da prestanu financirati projekte povezane s fosilnim gorivima;

Zeleni vodik

34. naglašava ključnu ulogu zelenog vodika kao alata za dekarbonizaciju energetske sustava, postizanje nulte neto stope emisija u cijelom svijetu do 2050. i postizanje ciljeva Pariškog sporazuma, ali podsjeća na važnost procjena životnog ciklusa kojima se uzimaju u obzir načini proizvodnje i prijevoza;

35. upozorava na potencijalni rizik od novog „prokletstva zelenog vodika”, odnosno da bi se poticanjem oslanjanja zemalja u razvoju na izvoz mogla istisnuti ulaganja u razvoj lokalnih energetske tržišta; navodi da industrija zelenog vodika može imati ključnu ulogu u razvoju zemalja u razvoju koje su bogate resursima ako postoje određeni čimbenici, kao što su dobro upravljanje, provedba i praćenje čvrstog pravnog okvira, sprečavanje korupcije, funkcioniranje vladavine prava i transparentnost financijskih tokova;
36. ističe potrebu za rješavanjem pitanja globalne infrastrukture povezane s proizvodnjom, skladištenjem, prijevozom, distribucijom i potrošnjom zelenog vodika, troškova prijevoza na velike udaljenosti i utjecaja na klimu, ograničenih ulaganja i financijskih kapaciteta te rizika povezanih sa slabim institucijama i korupcijom u nekim zemljama u razvoju;
37. poziva EU, posebno u okviru inicijative Global Gateway, da podrži partnerstva od kojih će i zemlje uvoznice i izvoznice te njihovo stanovništvo imati koristi; u tu svrhu poziva EU da podrži razvoj vrijednosnog lanca zelenog vodika kad zemljama izvoznicama donosi jednake društvene i gospodarske koristi, posebno u pogledu osposobljavanja i prekvalifikacije lokalnog stanovništva, otvaranja radnih mjesta, dekarbonizacije industrijskih aktivnosti u kojima je teško smanjiti emisije i pristupa čistoj mobilnosti i energiji;
38. poziva EU da podrži gospodarsku diversifikaciju i domaći pristup električnoj energiji i vodi, uz puno poštovanje ekosustava i u cilju smanjenja prekomjernog oslanjanja na izvoz fosilnih goriva; naglašava da pojačana suradnja između poduzeća i malih i srednjih poduzeća iz EU-a i partnerskih zemalja, kombiniranjem stručnog znanja različitih partnera sličnih stavova, može stvoriti prilike za uspješno poduzetništvo u sektoru zelenog vodika;
39. uviđa da širenje zelenog vodika može imati i negativne socijalne i okolišne učinke na globalnom jugu, posebno s obzirom na to da se oslanja na rudarenje i uporabu sirovina i rijetkih metala za koje su potrebne velike količine slatke vode i uzrokuju onečišćenje vode; naglašava važnost razvoja globalnog sustava upravljanja resursima u kojem se prednost daje održivosti, učinkovitosti i kružnosti, kako bi se smanjila globalna potražnja za primarnim sirovinama, istodobno prepoznajući izazove u postizanju tog cilja;
40. ističe potrebu za sustavnim pristupom u procjeni lokalnih mogućnosti i posljedica proizvodnje zelenog vodika na europske potrebe u zemljama u razvoju; naglašava da bi EU trebao osigurati održivost izvađenih, prerađenih i recikliranih kritičnih sirovina koje su ključne za vodik i druge tehnologije s nultom neto stopom emisija;
41. sa zabrinutošću primjećuje da je korištenje vode povezano s rudarstvom i razvoj velikih postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, kao što su postrojenja za zeleni vodik, proturječno; podsjeća da je pristup vodi temeljno ljudsko pravo; ističe da je potrebno poboljšati vodnu infrastrukturu u regijama u kojima se nalaze rudarska postrojenja i postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora ulaganjem u postrojenja za pročišćavanje vode i sustave za recikliranje vode;

42. ističe potrebu za reguliranjem vode kao resursa za proizvodnju zelenog vodika na održiv način, posebno u sušnim regijama, među ostalim provedbom propisa kojima se propisuju održive tehnike nabave vode, učinkovito korištenje vode i smanjenje ispuštanja otpadnih voda na najmanju moguću mjeru, kako se ne bi ugrozio pristup lokalnog stanovništva vodi ili povećali troškovi vode;
43. primjećuje da raste broj postrojenja za desalinizaciju kako bi se riješio problem nestašice vode; priznaje da postrojenja za desalinizaciju mogu koristiti lokalnim zajednicama i domaćem gospodarstvu, ali ističe da desalinizacija morske vode može imati velik utjecaj na okoliš, posebno na morsku biološku raznolikost; poziva na promicanje održivog pristupa desalinizaciji vode i rješenja koja nemaju utjecaja na obalna područja, kao što je desalinizacija na otvorenom moru; ističe da su smanjenje potrošnje vode te recikliranje ili ponovna uporaba pročišćenih otpadnih voda često jeftiniji od desalinizacije;
44. ističe potencijalne rizike od jagme za vodom i onečišćenja vode povezane s izravnim stranim ulaganjima u stjecanje zemljišta velikih razmjera za energiju iz obnovljivih izvora; poziva EU i njegove države članice da uvedu obvezne standarde dužne pažnje i izvješćivanja u vezi s vodom za korporacije;
45. ustraje u tome da se strategije za zeleni vodik moraju temeljiti na čvrstim socijalnim standardima i standardima održivosti; poziva EU da u svojim sporazumima o partnerstvu uspostavi odgovarajuće okvire za praćenje kojima se omogućuje procjena njihova šireg učinka na uspješnost ciljeva održivog razvoja, posebno utvrđivanjem okolišnih, socijalnih i upravljačkih pokazatelja i postavljanjem mjerljivih ciljeva; poziva da provedba studija o utjecaju na okoliš, uključujući za desalinizaciju, bude obvezna i da se žarišta biološke raznolikosti isključe kao lokacije za postrojenja za zeleni vodik; smatra da bi proizvodnja zelenog vodika trebala pokazati da se oslanja na materijale dobivene u skladu sa standardima zaštite okoliša i ljudskih prava za ekstraktivne aktivnosti (na primjer, iz zemalja koje su potpisnice Inicijative za transparentnost ekstraktivnih industrija);
46. potiče Komisiju da uspostavi uključiv okvir upravljanja za sporazume o partnerstvu koji bi uključivao organizacije civilnog društva kako bi se osiguralo poštovanje načela „nenanošenja štete” u odnosu na lokalne zajednice i poštovanje globalnih standarda u području ljudskih prava;

Povećanje financiranja za pravednu energetska tranziciju

47. naglašava da bi financiranje EU-a za energiju iz obnovljivih izvora trebalo biti u skladu s načelima jednakosti, održivosti i klimatske pravde, što bi, među ostalim, moglo obuhvaćati financijsku potporu, pomoć u otplati i otpisu duga, restrukturiranje duga i Fond za gubitke i štetu;
48. naglašava da bi se ulaganja u vodik iz obnovljivih izvora iz trećih zemalja trebala temeljiti na međunarodnim načelima dužne pažnje, uključujući, ali ne ograničavajući se na Vodeća načela Ujedinjenih naroda o poslovanju i ljudskim pravima, Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća i Smjernice OECD-a o postupanju s dužnom pažnjom za odgovorno poslovno ponašanje;

49. poziva EU i njegove države članice da povećaju iznos službene razvojne pomoći koju izdvajaju za energetski sektor, posebno u okviru naslova 6. sljedećeg višegodišnjeg financijskog okvira, a posebno u Africi, uz davanje prednosti bespovratnim sredstvima u odnosu na zajmove, a financiranje preusmjere na zemlje s nižim stopama pristupa električnoj energiji u cilju podupiranja njihove tranzicije na čistu i energiju iz obnovljivih izvora u skladu s Programom održivog razvoja do 2030.;
50. potiče razvoj javnih i privatnih partnerstava, kao i programa za olakšavanje prijenosa znanja i zelenih tehnologija; ističe da sektori električne energije mnogih afričkih zemalja imaju posebne značajke (kao što su nagli rast potražnje, male mreže, krhka nacionalna komunalna poduzeća i ograničena sposobnost plaćanja kupaca) koje treba uzeti u obzir;
51. naglašava da se pristup financiranju za pravednu energetsku tranziciju mora pojednostaviti i ubrzati za zemlje u razvoju; ističe da EU može ponuditi inovativna rješenja za ubrzanje zelene tranzicije i povećanje globalnog udjela obnovljivih izvora energije; u tu svrhu poziva EU i njegove države članice da razmotre zamjenu duga u klimatske svrhe kako bi zemlje u razvoju koje su dužne mogle iskoristiti novac koji duguju za financiranje projekata prilagodbe klimatskim promjenama i njihova ublažavanja;
52. u širem smislu poziva na to da dugoročni mehanizam zamjene duga u klimatske svrhe postane operativan u okviru Inicijative skupine G20 za odgodu plaćanja duga i da se ponovno uvedu posebna prava vučenja MMF-a;
53. poziva EU i njegove države članice da povećaju sredstva namijenjena pomaganju zemljama u razvoju da se prilagode klimatskim promjenama, čime će energetski sustavi postati otporniji na klimatske rizike; ističe važnost zelene energije u agrošumarstvu i projektima prilagodbe klimatskim promjenama, kao što je Veliki zeleni zid;
54. potiče Komisiju da poveća broj programa u okviru inicijative Global Gateway u kojima se prednost daje osnovnom pristupu električnoj energiji i čistom kuhanju, posebno u zemljama kojima je pomoć najpotrebnija; naglašava važnost privatnog sektora u povećanju sredstava za osnovni pristup energiji i čistom kuhanju uz istodobno jamčenje javnog pristupa i jačanje nacionalnih javnih dobavljača energije; u tu svrhu poziva Komisiju da iskoristi Europski fond za održivi razvoj Plus kao instrument za potporu ulaganjima privatnog sektora u zemljama u razvoju kako bi se ojačala energetska infrastruktura i omogućio bolji pristup energiji i čistoj kuhnji za domaću uporabu;
55. potiče EU da pruži potporu zemljama u razvoju u postupnom ukidanju subvencija za fosilna goriva i da se usredotoči na učinkovite, moderne i cjenovno pristupačne tehnologije za kuhanje; poziva na mobilizaciju ulaganja i stvaranje poticajnih okruženja za poticanje rasta snažne čiste industrije kuhanja;
56. poziva EU i europske institucije za financiranje razvoja da:
 - a) usmjere ulaganja u segment distribucije, posebno elektrifikaciju ruralnih područja, i davanje prednosti decentraliziranim, malim i izvanmrežnim energetskim sustavima ako su takva rješenja prikladnija od proširenja mreže kako bi se ruralnom stanovništvu omogućio pristup električnoj energiji

- b) koordiniraju ulaganja među različitim institucijama kako bi se maksimalno povećao učinak i izbjeglo udvostručavanje napora
 - c) osiguraju provedbu neovisnih i nepristranih procjena učinka na ljudska prava te da se sve potrebne upravljačke, socijalne i okolišne zaštitne mjere i pravni lijekovi propisno provode i prate, uključujući smjernice o ljudskim pravima i posjedu zemljišta
 - d) osiguraju da lokalne zajednice budu uključene i pravilno informirane tijekom cijele faze planiranja i provedbe projekta
 - e) provode i strogo primjenjuju pristup utemeljen na pravima, osiguravajući učinkovite mehanizme za podnošenje pritužbi i pravnu zaštitu, u skladu s međunarodnim standardima odgovornih poslovnih praksi, te zahtijevaju studije učinka za projekte, posebno u pogledu klimatskih promjena, nejednakosti i raseljavanja lokalnog stanovništva, među ostalim u projektima u okviru inicijative Global Gateway
 - f) osiguraju da svi projekti za izgradnju brana za koje su odobrena financijska sredstva budu u skladu sa smjericama Svjetske komisije za brane
 - g) podupiru lokalne i regionalne projekte elektroenergetske međupovezanosti
 - h) ponude tehničku potporu i inicijative za izgradnju kapaciteta kako bi se zemlje u razvoju osnažile za učinkovitu provedbu projekata čiste energije;
57. poziva Komisiju da dostavi raščlanjene podatke o iznosu ulaganja u pristup energiji kako bi se pratilo koliko je dodijeljeno cilju održivog razvoja br. 7 te da dostavi podatke o ključnom pokazatelju uspješnosti „Ugrađeni kapaciteti za proizvodnju obnovljive energije (MW) uz potporu Unije” utvrđenom u okviru Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa;
58. pozdravlja prioritete programa predsjedništva konferencije COP28 2023., čiji je cilj ubrzati energetska tranziciju kako bi se emisije stakleničkih plinova postupno ukinule do 2030. i na globalnoj razini promicati pristup financiranju borbe protiv klimatskih promjena i projektima energetske infrastrukture usmjeren na ljude;
59. poziva EU da preuzme ključnu ulogu u pregovorima o mjerama ublažavanja za zemlje u razvoju kako bi se suzbili štetni učinci uporabe onečišćujućih goriva, uz istodobno promicanje razvoja održive i čiste energije;
- o o
60. nalaže svojoj predsjednici da ovu Rezoluciju proslijedi Vijeću, Komisiji, Europskoj službi za vanjsko djelovanje i Europskoj investicijskoj banci.

OBRAZLOŽENJE

Svijet nastavlja napredovati prema ciljevima održive energije, ali nedovoljno brzo. Ako se nastavi trenutačnim tempom, do 2030. oko 660 milijuna ljudi i dalje neće imati pristup električnoj energiji, a gotovo 2 milijarde ljudi i dalje će se oslanjati na zagađujuća goriva i tehnologije za kuhanje. Ostvareni napredak znatno se razlikuje među regijama. Većina supsaharskih zemalja zaostaje u ostvarivanju univerzalnog pristupa energiji. U Africi živi gotovo 18 % svjetskog stanovništva, ali u njoj se ostvaruje manje od 6 % svjetske potrošnje energije, pri čemu 600 milijuna ljudi, 43 % stanovništva, nema pristup električnoj energiji. Većina tih osoba živi u ruralnim područjima i neformalnim naseljima ili su raseljene osobe ili izbjeglice. U slučajevima u kojima je moguć pristup električnoj energiji, kvaliteta usluga često je loša.

19 od 20 zemalja s najnižom stopom pristupa čistim tehnologijama za kuhanje u svijetu nalazi se u supsaharskoj Africi. U Africi 2022. godine 970 milijuna ljudi nije imalo pristup čistim tehnologijama za kuhanje. 64 % Afrikanaca za gorivo za kuhanje oslanja se ponajprije na prikupljeno drvo te poljoprivredni i životinjski otpad. Nedostatak pristupa modernim tehnologijama kuhanja u Africi ima goleme socijalne i ekološke posljedice za zdravlje, krčenje šuma i klimatske promjene. Osim toga, nedostatak rodni ciljeva za čistu energiju šteti ženama i djevojčicama.

Iako EU ima dugu tradiciju energetske suradnje u Africi – zajedno sa svojim državama članicama pružio je 13,8 milijardu EUR, veliku većinu financijskih sredstava službene razvojne pomoći za projekte u okviru cilja održivog razvoja br. 7 u Africi u razdoblju od 2014. do 2020., prisutni su određeni nedostaci. Energetska tranzicija kontinuirano se nedovoljno financira u najmanje razvijenim zemljama. Većina isplaćenih sredstava bila je u obliku zajmova, što izaziva zabrinutost u pogledu održivosti duga, uzimajući u obzir da 2023. 21 zemlja s niskim dohotkom u Africi ima problema sa zaduženošću ili joj prijete ta opasnost. Osim toga, većina projekata koje financira EU usmjerena je na promicanje velikih infrastruktura za proizvodnju električne energije i međupovezanosti prijenosnih mreža kako bi se stvorila integrirana tržišta električne energije, a to slabo pomaže promicanju pristupa električnoj energiji za one koji joj uopće nemaju pristup. Naposljetku, financijska sredstva EU-a za moderne tehnologije kuhanja marginalna su. Procjenjuje se da je u okviru Tima Europa 2020. u te svrhe bilo namijenjeno manje od 1 %.

S obzirom na navedeno, izvjestiteljica vjeruje da će se ostvariti određena poboljšanja u okviru partnerstva Afrike i EU-a. Prije svega, EU i njegove države članice povećat će iznos službene razvojne pomoći usmjerene na energetske sektor u Africi i pritom u zemljama kojima prijete problem zaduženosti bespovratnim sredstvima dati prednost u odnosu na zajmove. Također, kako bi se prevladalo energetska siromaštvo u Africi, financiranje EU-a trebalo bi preusmjeriti na zemlje s nižim stopama pristupa električnoj energiji. Veću važnost trebalo bi dati segmentu distribucije, kao strateškom elementu za promicanje univerzalnog pristupa energiji. Rodna pitanja trebala bi biti uključena u izradu razvojnih politika i programa EU-a za energiju u Africi, a pristup čistim tehnologijama za kuhanje postavljen kao prioritet.

Šire gledano, izvjestiteljica smatra da EU i njegove države članice u cjelokupnom vanjskom energetske djelovanju EU-a trebaju osigurati usklađenost politika radi održivog razvoja; U

tom smislu EU treba poduprijeti zemlje u razvoju u implementaciji režima obnovljive energije utemeljenog na pravima, što je preduvjet za postizanje energetske pravde. U tu se svrhu mora u potpunosti poštovati načelo slobodnog, prethodnog i informiranog pristanka svih zahvaćenih skupina, njihovo pravo na pravdu i pravnu zaštitu, kao i na naknadu, kako bi se osiguralo lokalno prihvaćanje i koristi za lokalne zajednice (u pogledu radnih mjesta, osposobljavanja, pristupa električnoj energiji *itd.*).

To je tim važnije s obzirom na to da veliki projekti obnovljive energije, kao što su zeleni vodik temeljen na solarnoj energiji i energiji vjetra te hidroenergija, predstavljaju i prilike i izazove na globalnom jugu. Na primjer, iako zeleni vodik proizveden iz obnovljivih izvora može imati važnu ulogu u postizanju klimatskih ciljeva iz Pariza, mogao bi izazvati sukobe oko uporabe zemljišta i pogoršati siromaštvo.

Općenito govoreći, zemlje u razvoju imaju obilje obnovljivih izvora energije koji predstavljaju jeftiniji, pristupačniji, uključiviji i pouzdaniji izvor energije od fosilnih goriva. U Africi, koja raspolaže brojnim obnovljivim izvorima energije, sušna područja smatraju se izvrsnim lokacijama za proizvodnju energije vjetra i solarne energije. S obzirom na globalnu energetske tranziciju, postoji tendencija da se golemi potencijal tih područja iskoristi za proizvodnju energije. Vlade zemalja u razvoju rabe narativ o „neiskorištenim” ili „degradiranim” zemljištima kako bi opravdale stjecanje tog zemljišta. Međutim, ta su područja različiti nomadski stočarski narodi, lovci-sakupljači i poljoprivrednici naraštajima koristili kao zajedničko dobro. Njihova zemljišna prava često se zanemaruju u okviru ulaganja u obnovljive izvore energije. To vodi prema klimatskoj nepravdi i predstavlja rizik od „jagme za zemljištem radi zelene energije”. Kako bi se to izbjeglo, izvjestiteljica smatra da je prije razvoja projekata obnovljive energije ključno, među ostalim, provesti mapiranje tradicionalne uporabe zemljišta (uključujući vremensku ispašu), autohtone kulturne baštine i visokovrijednih sustava biološke raznolikosti, kao i razviti snažne socijalne i okolišne standarde, uključujući mehanizme za nadzor i pritužbe, kako bi se osiguralo poštovanje tih standarda. Izvjestiteljica smatra da strategija EU-a za zeleni vodik u Africi treba u potpunosti odražavati ta pitanja i prilagoditi se njima.

Naposljetku, EU treba povesti primjerom i prestati financirati projekte povezane s fosilnim gorivima u Africi. Suprotno tome, EU i europske institucije za financiranje razvoja prioritarno trebaju povećati ulaganja u decentralizirane, male i izvanmrežne sustave obnovljive energije koji pružaju dobra rješenja za udaljene zajednice, kako bi se postigao cilj održivog razvoja br. 7 i „nitko ne bio zapostavljen”.

**PRIOLOG: SUBJEKTI ILI OSOBE
OD KOJIH JE IZVJESTITELJICA PRIMILA INFORMACIJE**

U skladu s člankom 8. Priloga I. Poslovniku izvjestiteljica izjavljuje da je tijekom pripreme izvješća, prije njegova usvajanja u odboru, primila informacije od sljedećih subjekata ili osoba:

Subjekt i/ili osoba
Istraživači (Institut za istraživanje tehnologije na Sveučilištu u Comillasu)
Energetski gradovi
Europska mreža za djelovanje protiv klimatskih promjena
ActionAid

Navedeni popis sastavljen je pod isključivom odgovornošću izvjestiteljice.

INFORMACIJE O USVAJANJU U NADLEŽNOM ODBORU

Datum usvajanja	7.12.2023.
Rezultat konačnog glasovanja	+: 13 -: 1 0: 6
Zastupnici nazočni na konačnom glasovanju	Barry Andrews, Hildegard Bentele, Stéphane Bijoux, Mercedes Bresso, Udo Bullmann, Catherine Chabaud, Christophe Clergeau, Charles Goerens, Mónica Silvana González, Pierrette Herzberger-Fofana, György Hölvényi, Erik Marquardt, Eleni Stavrou, Miguel Urbán Crespo, Bernhard Zimniok
Zamjenici nazočni na konačnom glasovanju	Caroline Roose, Carlos Zorrinho
Zamjenici nazočni na konačnom glasovanju prema čl. 209. st. 7.	Marie Dauchy, Jarosław Duda, Aušra Maldeikienė

POIMENIČNO KONAČNO GLASOVANJE U NADLEŽNOM ODBORU

13	+
Renew	Barry Andrews, Stéphane Bijoux, Catherine Chabaud, Charles Goerens
S&D	Mercedes Bresso, Udo Bullmann, Christophe Clergeau, Mónica Silvana González, Carlos Zorrinho
The Left	Miguel Urbán Crespo
Verts/ALE	Pierrette Herzberger-Fofana, Erik Marquardt, Caroline Roose

1	-
ID	Bernhard Zimniok

6	0
ID	Marie Dauchy
PPE	Hildegard Bentele, Jarosław Duda, György Hölvényi, Aušra Maldeikienė, Eleni Stavrou

Korišteni znakovi:

+ : za

- : protiv

0 : suzdržani